

Tomasz Maziakowski

Inicjatywa wspólnotowa JEREMIE jako nowy instrument UE zwiększający dostępność do zewnętrznych źródeł finansowania dla MŚP

Ekonomiczne Problemy Usług nr 103, 161-170

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tomasz Maziakowski

Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego

**INICJATYWA WSPÓLNOTOWA JEREMIE JAKO NOWY
INSTRUMENT UE ZWIĘKSZAJĄCY DOSTĘPNOŚĆ
DO ZEWNĘTRZNYCH ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA DLA MŚP**

Streszczenie

Banki niechętnie finansują firmy z sektora MŚP. Inwestycje tych firm są postrzegane przez banki jako ryzykowne, kłopotliwe w obsłudze, co wpływa na niską wiarygodność firmy i w konsekwencji na odmowę zawarcia umowy kredytowej. W takiej sytuacji Inicjatywa JEREMIE wychodzi naprzeciw kapitałowym barierom. Inicjatywa JEREMIE to wspólne europejskie zasoby dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw i oferuje ona państwom członkowskim UE możliwość korzystania z części swoich funduszy europejskich na wsparcie przedsiębiorstw poprzez stworzenie mechanizmów inżynierii finansowej, poprawiającej dostęp do finansowania zewnętrznego. Inicjatywa JEREMIE zapewnia przedsiębiorcom takie instrumenty finansowe jak poręczenia, pożyczki czy wejścia kapitałowe.

Słowa kluczowe: źródło finansowania, MSP, JEREMIE.

Wprowadzenie

Sytuacja gospodarcza po 2008 roku i ta obecna w roku 2012 pokazuje w jak trudnych czasach żyjemy i jak zjawiska makro-, mezoekonomiczne wpływają na ekonomię w gospodarstwach domowych oraz jak negatywne skutki wszelkich kryzysów ekonomicznych implikują problemy w przedsiębiorstwach.

Kryzys finansowy w roku 2008, któremu symboliczny początek dał upadek banku Lehman Brothers oraz trwające problemy gospodarcze m.in. Grecji, która bez pomocy finansowej ze strony innych państw Unii Europejskiej oraz bez szeroko rozumianego planu naprawczego musiałaby ogłosić bankructwo potwierdzają turbulentność minionej i obecnej dekady. Wspomniane kryzysy, a w szczególności ten z roku 2008, początkowo uderzył w kraje rozwinięte, a następnie w zastraszającym tempie przerodził się w globalny krach gospodarczy, powodując utratę zaufania do sprawnie funkcjonujących instytucji. Polska należy wprawdzie do krajów które stosunkowo łagodnie przechodzą fale kryzysów, jednakże w przedsiębiorstwach widać narastające problemy z płynnością finansową, mniejszym popytem na produkty i usługi oraz ograniczeniem dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania z uwagi na m.in. zwiększone ryzyko kredytowe.

Celem artykułu jest przedstawienie idei stworzonej przez Komisję Europejską Inicjatywy JEREMIE, dzięki której możliwe jest uruchomienie dodatkowych źródeł finansowania przedsiębiorstw, poprzez wzmocnienie kapitału i przejęcie przez Fundusz Powierniczy JEREMIE części ryzyka, którego instytucje finansowe nie byłyby skłonne ponieść w normalnych warunkach.

1. Charakterystyka sektora MŚP w Polsce

Od ponad dwudziestu lat jesteśmy świadkami zmian zachodzących zarówno w sferze społecznej, jak i szeroko rozumianej swerze gospodarczej. Zmiany te, wywarły ogromny wpływ na strukturę polskiej gospodarki oraz zapoczątkowały rywalizację przedsiębiorstw w otoczeniu, w którym rządzi „niewidzialna ręka rynku”. W warunkach stale nasilającej się konkurencji ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej stało się nieodzownym elementem tej gry rynkowej. Transformacja ustrojowa to także początek rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Przedsiębiorstwa z sektora MŚP tworzą specyfikę funkcjonowania przedsiębiorstw zarówno w Polsce, jak i w pozostałych krajach Unii Europejskiej.

Z danych GUS wynika, że w Polsce jest już zarejestrowanych prawie 3,909 mln podmiotów gospodarczych, z czego na sektor MŚP przypada aż 99,8 % ogółu zarejestrowanych podmiotów. Największy udział w tej grupie –

94,2% zajmują przedsiębiorstwa mikro (zatrudniające mniej niż 10 pracowników), przedsiębiorstwa małe (10–49 pracowników) stanowią 4,9%, a średnie (50–249 pracujących) – 0,9% ilości przedsiębiorstw w sektorze¹.

W krajach gospodarek wolnorynkowych, w tym także i w Polsce, sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw uważany jest za koło zamachowe gospodarki i jako stymulant jej rozwoju. Potwierdzeniem tego jest fakt, że sektor ten ma około 50%-owy udział w tworzeniu Produktu Krajowego Brutto.

O roli mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce mówi się obecnie tylko dobrze, a jako ich atuty wymienia się najczęściej to, że:

- tworzą nowe miejsca pracy – zwykle dużo taniej i szybciej niż duże firmy,
- wypełniają nisze rynkowe, którymi duże firmy się nie interesują,
- wprowadzają innowacje i przez to wyzwalają potencjał innowacyjny,
- stymulują rozwój konkurencji w gospodarce, podczas gdy duże firmy raczej tę konkurencję ograniczają,
- współtworzą sukcesy dużych firm, przejmując od nich funkcje, które dla nich są mało atrakcyjne².

Jednocześnie, w rozwijających się gospodarkach mikro, małe i średnie firmy napotykać na szereg trudności i niedogodności. Ograniczenia, na które najczęściej uskarżają się mali i średni przedsiębiorcy to:

- uregulowania prawne – brak stabilizacji przejawiający się częstą i niełatwą do przewidzenia zmianą przepisów,
- administracyjne ograniczenia w podejmowaniu niektórych rodzajów działalności gospodarczej – koncesjonowanie działalności, które go dzi w zasadę swobody gospodarczej i jest instrumentem korupcyjnym,
- długotrwałe i kosztowne postępowania sądowe w sprawach gospodarczych i rejestrowych,

¹ *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w województwie zachodniopomorskim w 2010 r.*, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2011.

² A. Kopczuk, *Kształtowanie struktury kapitału w procesie wzrostu małego przedsiębiorstwa*, w: *Finansowe aspekty funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw*, red. E. Orechwa-Maliszewska, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2003, s. 90.

- bariery o charakterze fiskalnym – utrzymywanie wysokich obciążeń podatkowych, częste zmiany przepisów prawa podatkowego oraz swobodna ich interpretacja przez urzędy skarbowe,
- niedostateczny dostęp do informacji gospodarczej,

i wreszcie:

- ograniczenia kapitałowe³.

To właśnie ograniczenia kapitałowe są jednym z czynników hamującym nie tylko rozwój, ale również samo pojawienie się i utrzymanie się na rynku, czy też rozbudowanie pozycji konkurencyjnej. Wiąże się z tym utrudniony dostęp do finansowania zewnętrznego.

A przecież realizowanie przez mikro, małe i średnie firmy podstawowych funkcji gospodarczych jest możliwe wówczas, gdy przedsiębiorstwa te mają ułatwiony dostęp do zewnętrznych źródeł pozyskiwania kapitału. Kiedy kapitał własny i wypracowane nadwyżki finansowe nie są wystarczające, aby finansować inwestycje i innowacje przedsiębiorcy na ogół sięgają po finansowanie w formie kredytu czy pożyczki.

Inwestycje sektora MŚP postrzegane są przez kapitałodawców – głównie banki – jako przedsięwzięcia ryzykowne i kłopotliwe w obsłudze, przy uwzględnieniu relatywnie wysokiego kosztu weryfikacji i monitorowania klienta w stosunku do generowanych zysków. Taka sytuacja przekłada się niestety na mniej korzystne warunki, na jakich udzielany jest kredyt, czyli głównie wysokie oprocentowanie i znaczne wymagania w kwestii zabezpieczenia kredytu, których często początkujący przedsiębiorca nie ma.

Ponadto, przedsiębiorcy wspominają o następujących utrudnieniach stwarzanych przez przedsiębiorstwa bankowe⁴:

- przecenianie znaczenia analizy wskaźnikowej, która nie zawsze jest wiarygodna,
- nieelastyczną ofertę kredytową niedostosowaną do specyfiki sektora MŚP,
- koncentrowanie się na przeszłości klienta,
- zbyt rygorystyczne egzekwowanie zabezpieczeń,

³ http://www.univ.rzeszow.pl/ekonomia/Zeszyt5/18_janas.pdf, 20.10.2012.

⁴ A. Adamiuk, *Rola funduszy poręczeń kredytowych w zwiększaniu wiarygodności ekonomicznej przedsiębiorstwa*, w: *Wiarygodność ekonomiczna przedsiębiorstwa – ocena i kształtowanie*, red. A. Kopcuk. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2004, s. 94.

- zbyt urzędowy stosunek do klientów,
- zbiurokratyzowane i długotrwałe procedury związane z wypełnieniem i złożeniem wniosków kredytowych,
- niekorzystne, w porównaniu do dużych jednostek, ogólne warunki udzielania kredytów (dyskryminacja sektora MŚP).

Kryzys światowy, którego skutki, coraz bardziej odczuwa polska gospodarka powoduje, że polityka kredytowa banków w zakresie finansowania przedsiębiorców stała się nad wyraz ostrożna. Można wskazać przynajmniej kilka powodów takiego zachowania: wyhamowanie gospodarki, którego skutkiem są trudniejsze warunki prowadzenia biznesu, kłopoty finansowe części zagranicznych banków, polityka ograniczania akcji kredytowej, brak płynności na rynku międzybankowym.

2. Inicjatywa Wspólnotowa JEREMIE w Polsce

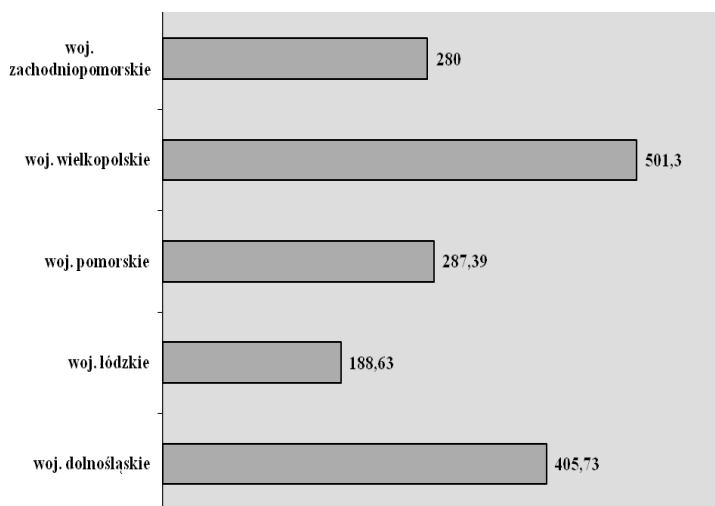
Inicjatywa JEREMIE – *Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises* (Wspólne Europejskie Zasoby dla Mikro, Małych i Średnich Przedsiębiorstw) to wspólna inicjatywa Komisji Europejskiej, Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego oraz Europejskiego Banku Inwestycyjnego, która wpisuje się w założenia Strategii Lizbońskiej na rzecz wzrostu i zatrudnienia i ma na celu poprawę dostępu do finansowania rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w regionach UE. Inicjatywa ta ma pomóc przezwyciężyć trudności w dostępie do finansowania, w szczególności poprzez zapewnienie dostępu do mikrokredytów, pożyczek, kapitału podwyższonego ryzyka, kredytów i gwarancji, a także innych innowacyjnych form finansowania dla sektora MŚP⁵.

Zastosowanie Inicjatywy JEREMIE ma na celu wspieranie rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw poprzez poprawę ich dostępności do kapitału polegającą na zaoferowaniu im kompleksowego, elastycznego i skutecznego systemu instrumentów inżynierii finansowej.

Bank Gospodarstwa Krajowego pełniący rolę Menadżera Funduszy Powierniczych JEREMIE w wybranych województwach w Polsce w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych i Programowi Rozwój Polski

⁵ www.cie.gov.pl, 20.10.2012.

Wschodniej jest zobowiązany do alokowania środków Funduszu w sposób zwrotny w działające lub uruchamiane na rynku instrumenty zewnętrznego finansowania przedsiębiorczości udostępniane dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw przez Pośredników Finansowych⁶.

Rys. 1. Środki Inicjatywy JEREMIE, którymi zarządza BGK w poszczególnych województwach (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.jeremie.com.pl, 20.10.2012.

Środki wydatkowane na rzecz MŚP i zwrócone do Funduszu Powierniczego JEREMIE będą udostępnione do powtórnego inwestowania na wsparcie sektora MSP.

Mechanizm działania Inicjatywy JEREMIE opiera się na utworzeniu specjalnych Funduszy Powierniczych JEREMIE, do którego „z góry” przekazane zostały środki z Regionalnych Programów Operacyjnych, które następnie w postaci instrumentów inżynierii finansowej trafiają do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw działających w regionach⁷.

⁶ Obecnie Bank Gospodarstwa Krajowego jako Menadżer Funduszy Powierniczych, utworzonych w ramach niektórych Regionalnych Programów Operacyjnych, działa w pięciu województwach: zachodniopomorskim, wielkopolskim, pomorskim, łódzkim i dolnośląskim oraz w województwach objętych Programem Rozwój Polski Wschodniej.

⁷ www.rpo.wzp.pl/rpo/inicjatywa_jeremie/inicjatywa_jeremie.htm, 20.10.2012.

Do podmiotów z sektora MSP środki finansowe trafiają poprzez Pośredników Finansowych takich jak: fundusze pożyczkowe, poręczeniowe, banki i inne instytucje finansowe finansujące sektor MSP, np. Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe. Schemat działania Inicjatywy JEREMIE w Polsce przedstawia rysunek 2.

Rys. 2. Schemat działania Inicjatywy JEREMIE w Polsce

Źródło: opracowanie własne.

Pośrednicy finansowi, wybierani w drodze konkursów zobowiązani są do oferowania MŚP produktów finansowych dostosowanych do potrzeb finansowania działalności i rozwoju MŚP. Wszystkie instrumenty finansowe, w przeciwieństwie do jednorazowych dotacji, będą odnawialne. Powstały w ten sposób efekt mnożnikowy ma przynieść o wiele większe korzyści dla przedsiębiorstw niż system dotacyjny, gwarantując ciągłość i stabilność systemu wsparcia. Środki wydatkowane na rzecz MŚP i zwrócone do Funduszu Powierniczego są udostępnione do powtórnego inwestowania na wsparcie sektora MŚP. Tym samym, opracowany mechanizm transferowy pozwoli na zwiększenie absorpcji środków z RPO WZ przez sektor MŚP⁸.

⁸ *Ibidem*.

Wsparcie ma na celu wypełnienie luki finansowej istniejącej w regionie w zakresie instrumentów inżynierii finansowej, tzn. iż działanie Funduszu Powierniczego JEREMIE jest ukierunkowane na obszar „niesprawności” rynku. Oznacza to, że instrumenty finansowe wspierane w ramach Funduszu Powierniczego pojawiają się tam, gdzie tradycyjny sektor bankowy odmawia przedsiębiorcom udzielania kredytów na rozwój prowadzonej przez nich działalności lub wymaga spełnienia dodatkowych warunków.

Ponadto zastosowanie Inicjatywy JEREMIE zwiększa efektywność instytucji oferujących sektorowi MŚP instrumenty inżynierii finansowej poprzez:

- rozwój ich oferty produktowej,
- lepsze ukierunkowanie wsparcia ze względu na lokalizację, profil przedsiębiorcy oraz rodzaj/charakter prowadzonej działalności,
- podnoszenie standardów zarządzania instrumentami finansowymi,
- stworzenie i realizację wspólnej polityki działania funduszy.

Należy także mieć na uwadze, iż często oprócz braku kapitału przyczyną problemów przedsiębiorstwa jest także brak doświadczenia i umiejętności efektywnego zarządzania firmą, brak „dobrych praktyk” czy ograniczony dostęp do specjalistycznych szkoleń lub usług doradczych w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej. Problem ten dotyczy głównie firm w początkowej fazie rozwoju, a także powstających w gminach o niskiej aktywności gospodarczej, czy na terenach wiejskich, itp. Dąży się zatem do zapewnienia MŚP kompleksowego wsparcia, które pozwoli na lepsze wykorzystanie środków, które trafią do przedsiębiorstw w formie określonego instrumentu finansowego⁹.

Każdorazowe wsparcie przekazywane w ramach Funduszu Powierniczego JEREMIE ma na celu wspieranie rozwoju przedsiębiorstwa oraz przynoszenie przedsiębiorstwu długofalowych korzyści. W związku z tym preferowane jest ukierunkowanie finansowania przede wszystkim na działalność inwestycyjną firm. Przekazywanie przedsiębiorstwom poprzez instrumenty finansowe wsparcia na działalność bieżącą jest możliwe, jednakże niewskazane jest tworzenie produktów finansowych przeznaczonych wyłącznie na kapitał pracujący przedsiębiorstwa, tzn. dany instrument finansowy nie może być tworzony jedynie w celu zapewnienia przedsiębiorstwom środków finans-

⁹ *Ibidem.*

wych na działalność bieżącą. Możliwe jest natomiast stosowanie instrumentów finansowych, w ramach których wsparcie na kapitał pracujący będzie towarzyszyć wsparciu na działalność inwestycyjną firm, pod warunkiem, iż będzie to służyć rozwojowi przedsiębiorstwa.

W ramach Inicjatywy JEREMIE istnieje także możliwość zastosowania wsparcia typu venture capital, transfer technologii, business angels, itp.

Reasumując, Inicjatywa stanowi odpowiedź na zwiększone zapotrzebowanie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie poprawy dostępu do funduszy wspierających ich rozwój. Inicjatywa JEREMIE dzięki zastosowaniu mechanizmów inżynierii finansowej, pozwala na redukcję ekspozycji na ryzyko kredytowe banków i innych instytucji finansowych i tym samym na zmniejszenie bariery dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania dla sektora MŚP.

Zakończenie

W ocenie banków udzielanie finansowania mikro, małym i średnim przedsiębiorcom o charakterystycznych cechach takich jak niski kapitał własny, brak majątku pod zabezpieczenie kredytu, brak historii kredytowej wiąże się z dużym ryzykiem. Istotną rolę odgrywa w tym momencie Inicjatywa JEREMIE, która poprzez konstrukcję oferowanych produktów przejmuje na siebie część ryzyka związanego z finansowaniem działalności przedsiębiorstwa. W rezultacie umożliwia zaciągnięcie kredytu przez przedsiębiorstwo i stwarza szansę na dalszy jego rozwój.

Wdrażanie Inicjatywy JEREMIE w Polsce znajduje się już w zaawansowanej fazie wdrażania. Należy uznać, że pilotażowe wdrażanie JEREMIE w wybranych województwach w ramach perspektywy finansowej 2007–2013 odnosi sukcesy. Według stanu na dzień 30 września 2012 r. do Pośredników Finansowych działających w pięciu wymienionych województwach trafiło wsparcie o wartości blisko 1,1 miliarda złotych.

Tym samym, kwotę tą po powiększeniu o wkład własny Pośrednicy Finansowi przekażą do przedsiębiorców z sektora MŚP w Polsce skutecznie ograniczając barierę dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania.

Literatura

Adamiuk A., *Rola funduszy poręczeń kredytowych w zwiększaniu wiarygodności ekonomicznej przedsiębiorstwa*, w: *Wiarygodność ekonomiczna przedsiębiorstwa – ocena i kształtowanie*, red. A. Kopczuk. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2004.

<http://www.cie.gov.pl>.

http://www.rpo.wzp.pl/rpo/inicjatywa_jeremie/inicjatywa_jeremie.htm.

<http://www.jeremie.com.pl>.

Kopczuk A., *Kształtowanie struktury kapitału w procesie wzrostu małego przedsiębiorstwa*, w: *Finansowe aspekty funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw*. red. E. Orechwa-Maliszewska. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2003.

Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w województwie zachodniopomorskim w 2010 r., Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2011.

http://www.univ.rzeszow.pl/ekonomia/Zeszyt5/18_janas.pdf.

JEREMIE INITIATIVE AS A NEW EU INSTRUMENT FOR INCREASING ACCESS TO EXTERNAL FUNDING SOURCES FOR SME**Summary**

Banks are reluctant to finance companies from SME sector. These firms' investments are perceived by banks as risky undertakings, troublesome in service, what affects low credibility of a company and in consequence refusal to contract a credit.

In such a situation JEREMIE initiative give their "helping hand". The JEREMIE initiative (*Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises*) offers EU member states the opportunity to use part of their European Funds to support micro, small and medium sized enterprises through the creation of mechanisms for improving access to external financing. The JEREMIE initiative can provide SME financial instruments including guarantees, co-guarantees, loans, venture capital, business angels.

Translated by Tomasz Maziakowski